

שבת נא

משה שווערד

1. רש"י מסכת שבת דף נא עמוד א

משנה. לא יכסנו משתחשך - הא פרישנא טעמא בפרק ב' /שבת/ (לד, א): [1] מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשיכה - גזירה שמא ירתיח.

2. מלא הרועים [2]

דף נא גמ' ארתוהי קא מרתח לה. נ"ב קשה לדעת הרי"ף בפ' במה מדליקין דאסור הסמנה בדבר שאינו מוסיף הבל משחשיכה מטעם שמא יסמין ברמין א"כ סאי קאמר הבא ארתוהי שוב מצאתי בלח"מ פ"ד מה"ש דין ג' שהקשה זה על הר"מ ועיי"ש :

3. תוספות מסכת שבת דף נא עמוד א

כסהו ונתגלה מותר לכסותו - נראה לר"י דה"ה דמותר לגלותו בידים ולחזור ולכסותו כמו שמותר ליטול הקדרה ולהחזירה והא דנקט כסהו ונתגלה משום דנתגלה מבעוד יום איירי דומיא דרישא לא כסהו מבעוד יום וקאמר דמותר לכסותו משתחשך אבל אם גילהו בידים מבעוד יום כדי לכסותו משתחשך אסור לכסותו משתחשך דדמיא לתחלת הטמנה.

4. ספר בניהו בן יהודע על שבת דף נא/א

א"ל רב נחמן לדרו עבדיה. י"ל אמאי הוצרך הש"ס לאשמעינן שם העבד, וסגי לומר א"ל ר"ן לעבדיה, ונראה לי בס"ד דהזכיר שם העבד לרבותא, דלא תימא גם ר"ן סבר אדם חשוב צריך להזהר, והא דאמר לעבדו לעשות לו כן משום דאין זה דבר של פרהסיא, כי אמר זה בביתו ולא היה זר אתו, ודרכו של עבד להיות עצור בבית לעבוד עבודת הבית ואין יוצא אנה ואנה ומי ופרסם הדבר לכך הזכיר שם העבד שהיה דרו הידוע שעליו היה אומר ר"ן ניהום כריסה לא שוי, ופירש רש"י משום שהיה אוהב שכרות והולך מבית לבית לשתות מהם שכר עיין שם, ובודאי זה מגלה סוד לספר כל מה שיראה ויעשה אצל אדונו ר"ן כדי למצא חן בעיניהם להשקותו שכר, ודרכן של בני אדם שירצו לידע מה שיעשה החכם גדול הדור בביתו כדי ללמוד ממעשיו ומנהגו, ואם כן ודאי זה יפרסם הדבר, ועם כל זה לא חש רב נחמן פן יאמרו להקל:

5. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף נא עמוד א

(ח) כל שהוא נאכל כמות שהוא חי וכו'. ומה"ט מותר לשתות תה שנתבשל ע"י גוי, דנאכל כמות שהוא חי דבעצם עיקר התה הוא מים, ועכ"פ לא גרע מנאכל ע"י הדחק כמות שהוא חי ובקפה דנו הפוסקים, וי"א דחשיב בישול עכו"ם ואסור. (ולענין הצוק"ר ע"ע הערות ביצה ט"ז ע"א).

6. ריטב"א [קוק]

כל דבר שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי גויים. וכן הלכה⁶. ואומר ריז"ל⁷ דה"ה לענין שהיה דערב שבת דכל שנאכל כמות שהוא חי כגון תפוחים וגזריות וכיוצא בהם שרו לצלותם [ו]לא בעינן מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי (שהוא חי) שלא אמרו אלא בבשר בצל וכיצה שאין נאכלים [כ]שהן חיין אלא ע"י הדחק ויש בהם משום בישולי גויים⁸ אבל באלו לא אתי לחתויי בגחלים. וא"ת והלא מים ראויים כשהם חיים והצריכו בהם שיחמו מבעוד יום. וי"ל דהתם בחמין הצריכין למזוג יינם או לרחיצה דכשהם חיים לא חזו. ויש להשיב על הדין אלא שאין משיבין על הארי לאחר מיתה וכבר הורה זקן.

7. רש"י מסכת שבת דף נא עמוד א

אדם חשוב שאני - שהרואה אותו שהוא מיקל - עומד ומיקל יותר.

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

אדם חשוב שאני. פרש"י שהרואה אותו שהוא מיקל עומד ומיקל יותר. וכ"כ רש"י במס' ב"מ (סז: ד"ה וצורבא) דצורבא מרבנן צריך לישר דרכיו ולהתקדש אף במותר לו, פן ילמדו ממנו לזלזל באיסורין. וכן פירש בחי' הריטב"א כאן, וכתב דזה כלל גדול. ובמס' מו"ק (יב: ד"ה שבקיה) פירש דבני אדם קרובים ללמוד מן הדברים המקולקלים יותר מן הדברים המתוקנים, וכדאמרין בירושלמי שם (פ"ב ה"ב) ילפינן מקלקלתא, ומתקנתא לא ילפינן, ולכן יש לאדם חשוב ליזהר במעשיו.

9. ספר גליוני מנחת חן

והנה דין זה דאדם חשוב יש להחמיר לענין ביטול עכו"ם, לא הובא בטור ושו"ע, - ובקרבן נתנאל כ' משום דהא דר' אמי הקפיד משום דסבר דאדם חשוב שאני, - זהו מקודם ששמע ר' אמי מר' יוסף הטעם שמיקל רב נחמן דעביד כרבותיו - אבל אח"כ קיבל את דבריו, וממילא א"צ אדם חשוב להחמיר. ובדג"מ הנ"ל כ' להתיר גם באדם חשוב, כיון דרב נחמן עשה מעשה להתיר, וכן המג"א הנ"ל שכ' להתיר גם באדם חשוב - וביאר המחצית השקל, משום דבגמ' איתא "והוא סבר דאדם חשוב שאני" משמע דהוא ר' אמי סבר כן, אבל אין מסכימים עמו.

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

והוא סבר אדם חשוב שאני. דין זה דאדם חשוב יש לו להחמיר שלא לאכול ביטולי נכרים אפי' כשהוא נאכל כשהוא חי, לא הובא ברמב"ם בטור ושו"ע. ובקרבן נתנאל כתב הטעם, דהא דר' אמי הקפיד משום דסבר דאדם חשוב שאני, זהו מקודם ששמע מרב יוסף שתירץ על מה מיקל ר"נ שסובר כרבותיו, אבל אח"כ קיבל את דבריו, ממילא א"צ אדם חשוב להחמיר. והש"ך (סי' קנב סק"ב) כתב, דהא דלא כתבו הרמב"ם והטור, משום דזה דבר פשוט שאדם חשוב יש לו להרחיק כל מה שיוכל. והטור"ו (שם סק"ג)

מחלק בין לשון "אדם חשוב שאני" ובין לשון "שאני פלוני דאדם חשוב הוא" עי"ש. ובדגול מרכבה (סי' קיג ס"א) כתב בפשיטות, להתיר גם באדם חשוב, כיון דרב נחמן עשה מעשה להתיר. וכן המג"א (סי' רנו ס"ק טו) כתב להתיר גם לאדם חשוב, ומסביר במחצה"ש, משום דאיתא בגמ', והוא סבר דאדם חשוב שאני, משמע דהוא ר' אמי סבר כן, אבל אין מסכימים עמו. וכ"כ הברכי יוסף שם וכ"כ עוד בזה (סי' קיג) דלהלכה גם אדם חשוב שרי.

11. תוספות מסכת שבת דף נא עמוד א

כיצד הוא עושה רשב"ג אומר נוטל את הסדינין כו' - נראה לר"י ולה"ר פור"ת דל"ג כיצד הוא עושה דרשב"ג פליג את"ק דלא שרי אלא להוסיף אבל להחליף אסור ורשב"ג שרי אף להחליף וכ"ש ליטול ולהחזיר אותו דבר דלא הוי כל כך תחלת הטמנה והיינו דקאמר וכן היה רשב"ג אומר כלומר שהיה מיקל קולא אחריתי גבי הטמנה אבל פינה ממיחם למיחם מותר ול"ד להווא דכירה דבעי בפרק כירה (לעיל לה): פינה ממיחם למיחם מהו דהתם רוצה בחמימותו לכך יש לאסור כשהוא צונן אבל הכא גבי הטמנה כל כמה שהוא צונן טפי שפיר דמי כדאמר לעיל רבי התיר להטמין את הצונן וא"ת ורבי לא ידע לעיל דמותר להטמין את הצונן וכי לא ידע דשמיע ליה מאבובי הכא דשרי וי"ל דהכא דוקא דמוכח מילתא שנתכוין לצנן שפינהו ממיחם למיחם אבל קיתון של מים דלא מוכח מידי יהא אסור להטמין, מתוספות רבינו יהודה (ת"י).

12. מלא הרועים

דף נא גמ' ארתוהי קא מרתח לה. נ"ב קשה לדעת הר"ף בפי' כמה מדליקין דאסור הטמנה כדבר שאינו מוסיף הבל משחשיכה מטעם שמא יסמין ברמץ א"כ סאי קאמר הנא ארתוהי שוב מצאתי בלח"מ פ"ד סה"ש דין ג' שהקשה זה על הר"מ ועיי"ש :

13. משנה ברורה סימן רנז

(כט) לקדירה אחרת - ואין נ"מ אם נתכוין בפירוש כדי לקרר או בסתמא לאיזה סיבה:

14. ספר גליוני מנחת חן

שם אבל פינה ממיחם למיחם מותר. וכי המ"ב (סי' רנ"ז ס"ק כ"ח) אבל כשפינהו לכלי אחר אף שעדיין היס"ב מותר, ואפי' אם תור ועירה אותו אח"כ לכלי ראשון שהי' בו מקודם נמי שרי, דתו לא מקרי כ"ר, והר"ל כצונן דמותר להטמינו. - וכי המ"ב שם, ואפי' בכלי ראשון אם נתקרר עד שאין היס"ב ג"כ נראה דשרי לקטמינו אם הוא במקום הצורך.

✓ ולענין השאלה, אם מותר ליתן מים מכלי ראשון לטערמוס בשבת - עי' בשו"ת אגרות משה אור"ח (סי' צ"ה), וחזו"א (סי' ל"ז אות ל"ב), וכי דמכל הראשונים יהי' מותר, ורק לפי' רש"י שכ' דבעינן לכוון לאקרורי, והכא אין כוונתו לאקרורי רק להעמיד חמימותו. - ועי' הגהות רשב"א (מוסד ר"ק) דלדעת רש"י שלא התירו להטמין צונן אלא כדי שלא יחמו, כ' רמב"ן ור"ן דוקא שדעתו לקררן שרי, אכן דעת הרמב"ם, ורמב"ן, ור"ן, ושר"ע (כפי שכ' הטו"ז ומג"א), דכל שעירן מכ"ר לכ"ש שרי אף שאין כוונתו לקרר. ולמעשה הסכימו החזו"א ואגרו"מ דשרי, ועי' שו"ת קרן לדוד (סי' ע"ז). ועי' מ"ב (ס"ק כ"ט) דאפי' לא נתכוין לקרר שרי. L

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

כתב הר"ן דלא אסור אלא בכלי ראשון ולא בכלי שני, ומשמע דאין היתר אלא בכלי שני. ועי' בשו"ת ארץ צבי (סי' כח) דמביא ראיה מהגמ' כאן לענין הכלי זכוכית שמחזיק חום (טערמוס) דאין בו איסור הטמנה, אלא דאפשר כיון דאין לו דפנות המקורות, ואדרבה טבעו להעמיד החום יהא אסור, אמנם בפמ"ג (סי' רנז סק"ה) מדייק מל' הרמב"ם שם דאפילו פינה מכלי ראשון לכלי ראשון ריקן שרי, ואפי' עדיין שם כלי ראשון עליו שרי, וא"כ פשוט בנ"ד. ועי' בשו"ת אגרות משה (אור"ח סי' צה). ועי' מש"כ בשמ"ב (ח"ב סי' פ ס"ק יג).

16. רש"י מסכת שבת דף נא עמוד א

הרי זה נוטל ומחזיר דהואיל והכיסוי ניטל מגלה הקדרה ואוחזה, אבל טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל, או אפילו טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל, אם אין מקצת פיה מגולה - לא יטול, דאין לו במה יאחזנה, ואם תאמר: יפנה סביבותיה, הואיל ודבר הניטל הוא, ויאחזנה בדופניה ויטנה על צדה ויפול הכיסוי, כי היא דתנן לקמן (שבת קמב, ב): האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת, ואם היתה בין החביות - מגביהה ומטה על צדה והיא נופלת, הא אוקימנא התם בשכח, אבל במניח - נעשה בסיס לדבר האסור, והיכא דמגולה מקצתו - אין זה טלטול, שמצדדו והכיסוי נופל מאליו.

17. ריטב"א [קוק]

והקשה ר"ת ז"ל²⁰ חדא דלגבי בסיס לדבר האסור לא שני לן בין צדוד מועט לצדוד מרובה, ועוד דהא פרישנא במתני'²¹ דכל כי האי גוונא שהכל לצורך הקדרה אינה נעשית בסיס לדבר האסור וכל שיוכל לאחוז בדבר מותר, מותר לנער דבר האסור בטלטול מן הצד²² וכדפר"י ז"ל²³ לעיל. ולפיכך פ"י ר"ת ז"ל²⁰ דכיסוי הנזכ' כאן הוא שהיו רגילים שאחר שהטמינו את החמין בדבר שאינו מוסיף נותנים על הכל דבר שמכסה כל הקדרה כלה והוא כעין חמיניר בלע"ז, ופעמים הוא של חרס ופעמים הוא של בגד וכיוצא בו ומחזיק הדברים שטמנו בהם שלא יפלו, ופעמי' שהכיסוי הזה מגיע עד

טמן וכיסה בדבר הניטל וכו'. רש"י ז"ל פ"י¹⁷ דכסה היינו כסוי שנותני' על פי הקדרה. והא דקתני סופא כשטמן בדבר הניטל וכסה בדבר שאינו ניטל שאם אין מקצתו מגולה אסור, הקשה רבי ז"ל¹⁸ למה אסור שהרי יכול לגלות הקדרה כיון שטמן בדבר הניטל ויאחזנה ויפול הכיסוי מאליו כדתנן לקמ"י¹⁹ באבן שעל פי החבית. ותיירך ז"ל דהתם מיירי בשוכח אבל הכא שהניח במתכוין נעשה בסיס לדבר האסור ואסור אפי' לנער את הכיסוי, אבל כשמקצת פיה מגולה בצדוד סגי ליה לנערו ולפיכך מותר.

18. שפת אמת מסכת שבת דף נא עמוד א

בד"ה או שטמן כו' הקשה בקונטרס כו' ומתירן כו' וקשה כו' ועוד קשה לר"ת כו' ונראה ליישב פירש"י דבמתני' דנוטל את הכיסוי והן נופלות איירי שיש כיסוי על הקדרה והגיזין מונחין על הכיסוי ולהכי אין הכיסוי בסיס להגיזין דכל הכיסוי בטל להקדירה [כמ"ש רש"י לעיל בפ' המשנה דלא נעשית בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות הקדירה ע"ש] והקדירה אין לה שייכות להיות בסיס לגיזין שעל הכיסוי אבל הכא פ"י רש"י וכיסה על פ"י דבר המוכן כגון כלי ע"ש ומינה נמי דהא דקתני וכיסה בדבר שאינו ניטל נמי איירי בהכי שכיסה גם חלל הקדירה על פ"י בדבר שאינו ניטל ובכה"ג שפיר כל הקדירה נעשה בסיס להכיסוי שהיא מוקצה ולפ"ז לקמן באבן שע"פ החבית צ"ל נמי דאיירי שהאבן מונח ע"פ חלל החבית אבל במונח על הכיסוי אינו בסיס כנ"ל:

19. תוספות מסכת שבת דף נא עמוד ב

אין מרסקין לא את השלג ולא את הברד - מכאן יש ליהדר שלא ירחוץ ידיו בשלג וברד בשבת ופעמים שמתקרשים ויש ברד מעורב בהם אין לרחוץ בהן דאי אפשר שלא ירסק הברד וכל הזהיר בו תבא עליו ברכה.

20. רש"י מסכת שבת דף נא עמוד ב

כדי שיזובו מימיו - [1] משום דקא מוליד בשבת, ודמי למלאכה, שבורא המים האלו.

21. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף נא עמוד ב

[2] ולי נראה דמשום גזירת סחיטה דפירות העומדין למשקין נגעו בה מפני שהברד והשלג למימיהן הן עומדין, ולפיכך לתת לתוך הכוס מותר שאינו נראה כסוחט, ועוד הקילו בו לרסק בתוך הכוס כפירות דלאו בני סחיטה נינהו, והתירו לרסק אפילו ביד לתוך הכוס וכדנתני בתוספתא (פ"ד הט"ו) אבל מרסק הוא לתוך הקערה, וטעמא דמילתא לפי שאע"פ שנקרש ונעשה עב הכל יודעין שאין בו אוכל ושממימו נסחטין מתוכו, אבל מים הם מתחלתן ועד סופן אלא שנקרשו לפי שעה, ולפיכך הקילו בהן לסוחטן לתוך הקערה או לתוך הכוס אלא שהחמירו בהן לסחטן ולרסקן בפני עצמן, כך נראה לי.

22. ריטב"א [קוק]

אין מרסקי³⁰ לא את השלג ולא את הברד בשבת. פרש"י ז"ל³¹ דאסור מפני שנר' כבורא את המים ונר' כמוליד בשבת. פי' דאלו משום סחיטה ליכא דמעיקרא משקה והשת' משקה ומשקה דאיפרת הוא³², אבל נותן לתוך הכוס של יין בימות חמה כדי לצנן ואע"פ שנימוח מאליו ואינו חושש³³. ונר' מדבריו ז"ל, וגם

23. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף נא עמוד ב

קרח לתוך כלי עם מים

ז) אבל נותן הוא לתוך הכוס וכו' ואינו חושש. ומפשטות לשון הגמ' משמע דאפ"י אם יש בכוס מים פושרים, שרי להכניס שם הקרח אע"ג דמתרסק, והיינו דכיון דסו"ס נעשה הריסוק ע"י המים ולא בידים לא חשיב דאיהו מוליד ושרי.

24. ספר שערים מצויינים בהלכה

המים האלו. וכזה כתב רש"י במס' ביצה (כג. ד"ה דקא מוליד ריחא) שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה. והנני מבאך ענין מוליד ונולד, שיש סוברים שזה אחת, ואינו כן, דהם ב' מושגים, דמוליד היינו שעושה זאת בידיו, והוא המוליד, ולכן דומה כמו שעושה מלאכה חדשה, משא"כ גולד דזה נעשה מעצמו, כמו ביצה שנולדה, וזה בגדר מוקצה שלא היה דעתו עליו. ומה שהוא בגדר מוליד ונראה כמו שעושה מלאכה, יש מקום להתיר ביו"ט לצורך אוכל נפש, אבל נולד שזה במוקצה, חמיר ביו"ט יותר מבשבת כדאיתא בריש מס' ביצה, ועי' בתשו' חכם צבי (סי' צב) ועי' מש"כ בשמ"ב (ח"ב סי' פ

דף נא: אין מרזקין את השלג והברד בשבת בשביל שיזובו מימיו. פרש"י משום דקא מוליד בשבת, ודמי למלאכה שבורא

25. תוספות מסכת שבת דף נא עמוד ב

במה בהמה יוצאה - **דאדם מוזהר על שביתת בהמתו דכתיב למען ינוח וגו' ומיהו לאו דלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא במחמר אחר בהמתו** כדמוכח בריש מי שהחשיך (לקמן קנג.) ובריש נדרים (דף ב:) דייק בהך דהכא ובכל הני דלעיל דאיכא דוכתא דתנא ברישא הא דסליק מיניה ואיכא דוכתא דתני ברישא הא דפתח ביה.

26. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף נא עמוד ב

יא) במה בהמה, הנה יש ב' פרשיות בתורה דאיכא עשה דלמען ינוח שורך וחמורך דקאי אשביתת בהמתו, דהיינו שאסור לה לישא ולהוציא משא [באופנים המבוארים בפרקין] ואפ"י אם הולכת מאליה ויש לאו דלא תעשה כל מלאכה וכו' ובהמתך (שמות כ', י' ודברים ה', יז), ולא זו קאי דוקא היכא דמחמר אחר בהמה בשבת והיינו דאזלא מחמתיה, אבל בהולכת מאליה לא, ופירקין איירי בשביתת בהמתו דאסור גם היכא דהולכת מאליה ואיסור שביתת בהמתו הוא אפ"י אם אין המשא לצורך הבעלים כלל, דהא מה"ט אסור להשכיר בהמה לגוי משום דכשישא עליה משאו יעבור הישראל על שביתת בהמתו, ואף אם יש עליה דליל וכדו' מחוייב להורידם בשבת שלא יעבור על עשה זה.

27. פני יהושע מסכת שבת דף נא עמוד ב

במשנה במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה. ויש לדקדק על סדר המשניות בשני פרקים הללו במה בהמה ובמה אשה דלכאורה טפי הוי שייך להקדים במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה דשייך בהו חיוב חטאת

ואיסור סקילה דקתני בהו להדיא במתניתין דפרק במה אשה [לקמן נ"ז ע"א] משא"כ בענין יציאת הבהמה דאיירי בהו כולה פירקין דלא מיבעיא דלא שייך בהו חיוב הטאת ואיסור סקילה דאפילו לאו לית בהו אלא איסור עשה גרידא דלמען ינוח כמ"ש בתוספות. אלא דלענ"ד נראה דאפי' הך עשה דלמען ינוח לא שייך אלא כשהבהמה עושה מלאכה גמורה משא"כ בהנך דקתני בפירקין דאינה יוצאה משמע דלא שייך בהו האי עשה כמו שאבאר בלשון התוס':

• [הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף נא עמוד ב

וע"ע בפנ"י דהאריך דכל משנתינו לא איירי אלא באיסור דרבנן דודאי הבהמה מותרת להוציא לרה"ר נוי ושאר דברים קלים שהרי ההוצאה מלאכה גרועה היא ואינה אלא באדם, וכ"ה מבואר יותר להדיא לקמן קכ"ד ע"א דמעמיד בהמתו על המחובר ואין בה איסור תלישה עש"ה.

ולכ' אין הכרח לדבריו דמה השייכות דהוצאה מלאכה גרועה להכא דהגרועותא היא דמ"ל הוצאה ומ"ל הכנסה, אבל אי"ז מפקיע מבהמה, וכן על המחובר מותר משום דתענוג הוא לה ואדרבה בכך היא מנוחתה כמ' במכילתא מועתק בתוס' שם ד"ה מעמיד עיי"ש, ואי"ן שייך להתיר הוצאה לבהמה.]

והנראה לענ"ד דהא דקתני פרק במה בהמה קודם לכמה אשה היינו לפמ"ש התוס' בריש מכילתין [ב' ע"א ד"ה יציאות] בטעם הסדר של משניות דמסכתא זו וכתבו דראוי להקדים תחילה מה שנוהג בערב שבת ממה שנוהג בשבת עצמו ע"ש. [1] א"כ לפי"ז שפיר מצינו למימר דהאי פירקא דבמה בהמה עיקר הדינים שייכים מערב שבת דכיון שדרך הבהמה לצאת בלתי ידיעת הבעלים א"כ ודאי הוי הלכתא רבתי לשבת וכל אדם צריך ליתן עיניו מערב שבת בבהמתו ובמה שעליה שלא תוציא משוי לרה"ר, [נ]אפילו בדברים המותרים יש מהם שצריך לקשור מערב שבת כגון מרדעת ובאוכף למאן דמתיר ע"י קשירה מערב שבת ויש דברים שצריכין להדקן יפה מערב שבת, משא"כ בדיני יציאת האשה עיקר הדינים אינם נוהגין אלא בשבת עצמו לפי שהיא עצמה יודעת ליוזר שלא תצא לרה"ר בדברים האסורים וכ"ש למאי דק"ל דבבבא מותרת להתקשט בכלם כמו שכתבו התוספות לקמן (דף ס"ד ע"ב) כן נראה לי נכון ודו"ק:

28. ספר שערים מצויינים בהלכה [3&2]

משנה במה בהמה. כתב רבינו פרוחיה הא דהקדים התנא במה בהמה קודם כמה אשה, דתנאן לפי יצירתן שיצירת בהמה קודמת לאדם. ועי' במדרש רבה (תזריע יד-א) כשם שיצירתו של אדם אחר בהמה חיה ועוף כך תורתו אחר בהמה חיה ועוף. והובא גם בפירש"י (שם). ובמלאכת שלמה פירש דאע"ג דבתורה נזכר שביתת בהמה אחר שביתת אדם, מ"מ תנא שביתת בהמה קודם דזוטרין מילי, ועוד שאיסור בהמה יוצאה קל היא שאפילו מלקות אין בו שאינו אלא בלאו הבא מכלל עשה, כדאיתא ברמב"ם (שבת ריש פ"כ). ועי' בפני יהושע.

29. שפת אמת על שבת דף נז/א

יש לעיין למה הקדים התנא פרק במה בהמה לפ' במה אשה [וכן הקשה הפנ"י לעיל בר"פ במה בהמה ע"ש]. [4] וי"ל משום דבהמה אסורה לצאת בהרבה דברים משום דהוי משאוי לה. א"כ הוי איסור דאורייתא. וממילא יש לאסור גם כן לצאת ע"ש עם חשיכה שמא תצא משתחשך אבל במה אשה עיקר הפרק היא להשמיענו איזו תכשיטים שאין יוצאין ובתכשיטין טעם האיסור משום גזירה דלמא שלפא ומחויא ואסור מדרבנן. וכיון שכן אין לגזור ע"ש עם חשיכה כיון דכשתחשך נמי אינו אלא איסור מדרבנן. נמצא דאיסור בהמה קודם בזמן לאיסור האשה ומשוי"ה

הקדימו התנא. מיהו אין נראה לאסור בבהמה לצאת בע"ש עם חשיכה. אלא משום דשביתת בהמתו היא איסור דאורייתא אקדמי' או משום דזוטרן מילייהו קדים תני להו כדאמרינן בכמה דוכתי הכי:

30. ריטב"א [קוק]

מתני'. כמה בהמה יוצאה וכמה אינה יוצאה וכו'. לפי שהאדם מצוה מן התורה על שביתת בהמתו, וכל שהו' צריך לה להשמירה חשיב כמלבוש וכל שאינו צריך לשמירה חשיב משוי'. ויש דברים ג"כ שאסרו חכמים דילמא נפלי ואתי לאתויניהו ארבע אמות בר"ה.

31. ריטב"א [קוק]

ומזין עליהם וטובלם במקומם. הקשו בתוספות⁹ למה ליה למתני ומזין עליהם, דאי לאשמעינן דבעי¹⁰ קבולי טומאה ניהו מטובלים במקומם נפק'. ותירצו דהא קמ"ל דלא חיישי' שמא יזה על הבהמה ויפסלו השירים, כדתנן¹¹ נתכוון להזאות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה וכתוב במי

חטאת¹² למשמרת דבעו למעבד להו שימור, אפ"ה לא חיישי' להכי דסתם מזה מי חטאת זהיר וזריז הוא.

32. שפת אמת מסכת שבת דף נא עמוד ב

בגמרא במתניתא תנא לובדקים וגמל יוצאין באפסר, אין מובן ענינו לכאן תוך הפלפול של נטירותא יתירתא. [1] ועי' במהרש"א שהביא בשם הרי"ף והרא"ש דמכאן נפשוט שפיר למעוטי גמל בחטם, ודבריו דחוקין, אבל בפשיטות [2] נראה דה"ק דלא מצית למימר דהא דאר"י ארבע בהמות יוצאות באפסר אתי למעוטי נאקה באפסר דהא בל"ז איכא נמי לובדקים דיוצאות באפסר, וע"כ הארבע לאו דוקא ותני ושייר א"כ גם נאקה באפסר ליכא למעוטי, אלא ודאי דאתי למעוטי גמל בחטם, והשתא א"ש דמברייתא זו ודאי מוכח דלמעוטי גמל בחטם אתי דאי למעוטי נאקה באפסר הלא שייר כל הגני סוס ופרד וחמור, ולפמ"ש דמברייתא זו אידחי לי' היא שנויא דלמעוטי נאקה באפסר מיושב שפיר סוגיא דלקמן הא דאמרינן אדרבה תסתיים כו' לאו למעוטי גמל בחטם, ומיושב תמיהת התוס' שם, [דלכתר דמייתי האי מתניתא הדר ב' מהא דקאמר לא למעוטי נאקה באפסר], ומכח זה נראה שהוציאו הרי"ף והרא"ש לפרש כן כאן כנ"ל:

33. תוספות מסכת שבת דף נא עמוד ב

קדמיה חמרא דלוי - משמע שמכבדין בדרכים ובפ' אמר להם הממונה (יומא נז). נמי אמרינן שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו וקטן משמאלו וכן מצינו במלאכי השרת שבאו אצל אברהם וכו' והקשה ר"ת דבפ' שלשה שאכלו (ברכות מז). מסיק דאין מכבדין אלא בפתח הראוי למזוזה [1] ותירץ רבינו תם דהתם כשאין הולכים בחבורה אחת אלא כל אחד הולך לצורך עצמו אבל כשהולכים בחבורה אחת מכבדים בכל מקום.

34. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף נא עמוד ב

אמר אימא ליה מילתא וכו'. (ואפ"י בפרומביא) הקשו בתוספות ולמה הוצרך לכך דהא אמרינן בברכות (מ"ו ב') שאין מכבדין בדרכים ומייתנן עלה עובדא דהנהו דהוו אזלי באורחא, [1] ותירצו בתוספות דהתם הוא כשלא נתחברו מתחלה ללכת ביחד אלא שפגעו זה בזה והכא כשנתחברו ללכת ביחד, וקשה היאך הביא התלמוד שני המעשיות דהכא והתם סתם ולא פירש, [2] לכך נראה לי שהכל לפי מה שהוא הדרך וכפי מה שהוא האדם שהולך עמו, כן פירש מורי ז"ל.

35. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף נא עמוד ב

קדמיה חמריה דלוי כו'. הקשה רבינו תם ז"ל דהכא משמע דמכבדין בדרכים, והכין נמי משמע ביומא פרק אמר להם הממונה (ל"ו א') דאמרינן התם שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו קטן לשמאלו כו',

ואילו בברכות פרק שלשה שאכלו (מ"ז א') אמרינן אין מכבדים לא בדרכים ולא בגשרים, ותירץ דהתם בשאין הולכים לענין אחד והלכך אין אחד מהם צריך להמתין ולכבד את חברו אבל כאן בשהולכין לענין אחד.

36. מרומי שדה מסכת שבת דף נא עמוד ב

קדמיה חמרא דלוי לחמרא דרבה בר רב הונא. והקשה התוס' דהא אין מכבדין אלא בפתח הראוי למזוזה. ותירוצם דחוק, דהתם משמע דרבין ואבבי הוי אזלי ביחד. ולולי דבריהם ז"ל הייתי אומר, [3] דבשעה שהולכים ביחד ודאי צריך הקטן לעמוד ולהקדים את הגדול, אבל כשמגיעים לפתח צר ואינם יכולים ליכנס יחד, וגם אין דרכם של בני אדם לידחק וליכנס בפתח כולם כאחד, וא"כ צריך אחד מהם להקדים, בזה תלוי בפתח שיש בו מזוזה

37. בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף מו עמוד ב

אף על פי שראוי לאדם לכבד הבריות יש מקומות שאין חיוב לכבדם בהם ואין בכבוד שבהם שום סלסול ולא צד מוסר והוא שאמרו שאין מכבדין בדרכים ועיקר פירושה אף בתוך העיר מפני שאין לדבר סוף ויהא יומו קצר למלאכתו וכן שמעכב בני רשות הרבים למלאכתם ...

38. ספר שפתי חכמים

כנר נסלו: **ר' עזרי** ד'ה אין תכנדין לא נדרכים. הולכי דרכים לומר לנדול היתנו לך לפני ענין, י"ל לפי שהדרכים נחזקת סכנה (ירושלמי לעיל פ"ד להל"ד ד') וההולך ראשון, תסוכן ייחר מההולך אחריו, כדמשמע (נראשית ל"ג ז') ואת לאה וילדיה אחרונים, פרשיי אחרון אחרון חניני עיי"ש, והיינו טעמי נ"כ דאין תכנדין נגשרים, ומלאמי ראוי לדברי מדברי המדוכי עיי"ש. תש"א"כ נפתח של מזוזה תכנדין, משיס דמזוזה שומר דלתות ישראל, ואין להקטום מדברי התוס' יר"ש, שכתבו כשילאו לדך כח' תכנדין נדרכים, י"ל לפי כשהלכו ניחד לדך הווא, היי כאילו קינלו עליהם, לנהוג ערך, כמו נעיד:

39. שפת אמת מסכת שבת דף נא עמוד ב

בד"ה קדמי' משמע שמכבדין בדרכים כו' אכן מלשון רש"י נראה דלא כיבדן אלא שהי' חושש שיהי' סבור שעשה מדעת ובכוונה רצה לקדמו ע"ש, [ופשיטא דאע"ג דא"מ בדרכים אסור לבזותו ולהניח חבירו לילך אחריו הוי בזיון ואין להקשות לפמ"ש בגור ארי' (פ' יתרו) דמניעת הכבוד הוי ג"כ בזיון א"כ אמאי א"מ בדרכים, דזה אינו אלא במקום שחייב בכיבוד אבל בדרכים כיון דא"צ לכבד לא הוי בזיון וזה ברור]:

40. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף נא עמוד ב

כבוד חבירו ומניעת בזיון כבוד התורה

כג) חלש דעתיה דרבה בר רב הונא, וצ"ב מפני מה חלשה דעתו, וכי ח"ו היה צריך כבוד בזוי זה [וע"ע קו' התוס' דאין מכבדים בדרכים]. והנראה בזה בהקדמ דברי הרמב"ם דהיכא דבזו ת"ת, אם הוא בצנעה, מדת ת"ת הוא למחול ולא להקפיד, אבל אם בזוהו ברבים אסור לו למחול, וכמו שביאר הריב"ש ח"א סימן ר"כ דבזוהו ברבים הוי בזיון התורה ממש, ואסור לו למחול ע"כ, ולפ"ז י"ל דהכא הלא היה זה בדרך, וא"כ היה זה ברבים לעין כל, ע"כ חלשא דעתיה דרבה בר הונא ולא משום שחשש על כבודו אלא שהצר לו שנעשה איסור חמור כזה, דנתבזה כבוד התורה ברבים, וע"ז סובב לוי להראות לו דלא נתכוין לזה כלל, ושהוא ניכר דחמורו עסקיו רעים. וא"כ אין כאן ביזוי התורה כלל, דלא הקדימו מדעתו כלל, ולכך שאלו בחמור שעסקיו רעים, שע"ז יבין דחמורו הוא חמור רע כזה, ולא שלט עליו, ע"כ הקדימו, ושלא מדעתו, ואין כאן בזיון, [ולא אמר לו ד"ז מפורש, דא"כ היה משמע דאיהו מחזיק את רבה בר"ר הונא שחושש על כבוד עצמו, (וזה גופא ביזיון) ע"כ א"ל ברמז וייד"ח הכל].

[ואע"ג דמבזה ת"ת ברבים, צריך לבקש מחילה ברבים, כדי לסלק ביזוי כבוד התורה אצל הרבים, והכא הרי אף שרימז לרבר"ה שלא היה במתכוין, עכ"פ הרבים לא ידעו מזה, ואכתי איכא בזיון, וי"ל שהרבים ראו מעצמם שהוא חמור שעסקיו רעים, ובאמת אין כאן בזיון כלל במה שהקדים חמור רבו, אלא דרבר"ה שלא הכיר בטיב החמור סבר שהוא בדוקא, ויש כאן בזיון ברבים, ע"כ סגי במה שהודיעו שלא נתכוין, וכנ"ל].